לז: אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

שאין דמך מסור בידי. מדמייתי האי עובדא אמתני' דכילד מאומד משמע דדרים מהאי קרא דמאומד לא מיקטל דמשמע ע"פ שנים עדים שראו את המעשה ואמרינן הוי עם ר"ש בן שטח והאי דלא תניא להו מעוס כגוונו והאי דקאמר אי אני אי אמה לאו דוקא לשון יחיד אלא אנו:

מיום שחרב בית המקדש. תימה דהוה מצי למימר דלא בזמן שבית המקדש קיים כי עובדא דשמעון בן שטח מ"ג שלא בעדים והתרלה כדאמר במכות (דף י:) כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע בכ' בני אדם שהרגו אחד הרג בשוגג ואחד הרג במזיד הקב"ה מזמינן לפולדק וי"ל דנקט משחרב בית המקדש משום דאז בטלו דיני נפשות לגמרי וא"ת והא אכתי הוו מצי למינקט מ' שנה קודם חורבן הבית כדאמר בפרק היו בודקין (לקמן דף מא.) שגלתה סנהדרי וישבה לה בחנות ואמר אלא דנו דיני נפשות וי"ל מ"מ כשהיו רואים צורך שעה היו מחזיקין לנשמת הגזית כי ההיא עובדא[1] וכיוצא בו והא דפריך לקמן בפרק היו בודקין (סט) ור' יוחנן בן זכאי מי הוה בסנהדרי משום דמה שבדק בעובקי תאנים בדין רואה הוא והא דגלו משום דנפיקי רואים הוו ומשום דליתה לא היו מחזיקין [2]אוא"ת והא מוציא כמה כופרים בעיקר[3] דמתים כדרכם וי"ל דזכות מילה תולה ומכר מצות שעשו משלמין בעולם הזה כדכתיב (דברים ז) ומשלם לשונאיו ועובדא דרים הפועלים (ב"מ דף פג:) דלפקוה לגברא חקפוה דהוא ובנו בעלו נערה המאורסה התם נמי זכות תולה לו שלא נענש בסקילה וגידון בקלה מ"ג הוא ובנו לאו דוקא אלא בנו מחלה ואמר כך הוא דמיתתו כמנק וי"מ דנקט משחרב בית המקדש משום דבזמן בית המקדש בגדי כהונה היו מכפרין מיהו ה"מ כשעשו תשובה:

כמאן כר' אחא. משמע דרבי אחא לית ליה לומד בדיני נפשות ותימה דבפרק שבועת העדות (שבועות דף לד. וסס) משמע דאית לי' גבי שבועת העדות דאינו חייב אלא כתביעת ממון ודרים ר' יוסי הגלילי מדכתיב לו ידע בעדות המתקיים בידיעה בלא ראייה אמר רב פפא לימא ר' יוסי הגלילי לית ליה דרבי אחא דאי אית ליה בדיני נפשות משכחת לה כר"ש בן שטח ויש לומר דלמסקנא דהכא דמשני מתני' אפילו כרבנן אין צריך לאוקמי דרב אחא בדיני ממונות דווקא מיהו בדומה יש למצוא דלמייב רבי אחא בהאיא דר' שמעון בן שטח דמנא ידעו עדים שהרגו בתוך כדי דיבור של התרלה כיון שלא רצו אלא מאומד ואי איירי בחבר ניחא וכר' יוסי דאמר לא בעי התרלה (לעיל ד' ח.):

מיום שפתחה כו'. כל דמיס נגלעים ואל הכל אין ריאומן ניכר כלל:

מכנף הארץ זמירות שמענו. כתוב בתוספות הגאונים שאין בני מ"י אומרים קדושה אלא בשבת דכתיב (ישעיה ו) גבי חיות שש כנפים לאחד וכל כנף הוא אומר שירה אחת ביום בשבת ימי החול וכשיגיע שבת אומרים החיות לפני המקום רבש"ע אין לנו עוד כנף והקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד שאומר לפני שירה שנאמר מכנף הארץ זמירות שמענו: **לטובה לא** פתחה. וא"ת והא כתיב (שמות טו) תבלעמו ארץ עוונת המצרים אינה קרויה טובה: נכנס

מה לנו ולצרה הזאת והלא כבר נאמר [1]והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד וגו' ושמא תאמרו מה לנו לחוב בדמו של זה והלא כבר נאמר [2]באבוד רשעים רנה: **גמ'** ת"ר [3]א[4]כיצד מאומד אומר להן שמא כך ראיתם שרץ אחר חבירו לחורבה ורצתם אחריו ומצאתם סייף בידו ודמו מטפטף והרוג מפרפר אם כך ראיתם לא ראיתם כלום [5]תניא א"ר שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא ראיתי אחד שרץ אחר חבירו לחורבה ורצתי אחריו וראיתי סייף בידו ודמו מטפטף והרוג מפרפר ואמרתי לו רשע מי הרגו לזה או אני או אתה אבל מה אעשה שאין דמך מסור בידי שהרי אמרה תורה [6]על פי שנים עדים יומת המת היודע מחשבות יפרע מאותו האיש שהרג את חבירו אמרו לא זזו משם עד שבא נחש והכישו ומת והאי בר נחש הוא והאמר רב יוסף וכן תני דבי חזקיה מיום [7]שחרב בית המקדש אף על פי שבטלה סנהדרי ארבע מיתות לא בטלו לא בטלו והא בטלו אלא דין ארבע מיתות לא בטלו מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או ליסטין באין עליו מי שנתחייב חנק או טובע בנהר או מת בסרונכי אמרי ההוא חטא אחריתי הוה ביה דאמר מר [8]מי שנתחייב שתי מיתות ב"ד נידון בחמורה: מאומד וכו': בדיני נפשות הוא דלא אמדינן הא בדיני ממונות אמדינן כמאן כר' אחא דתניא ר' אחא אומר גמל [9]האוחר בין הגמלים ונמצא גמל הרוג בצידו בידוע שזה הרגו וליטעמיך עד מפי עד דקתני בדיני נפשות הוא דלא אמרינן הא בדיני ממונות אמרינן והתנן [10]אם אמר הוא אמר לי שאני חייב לו איש פלוני אמר לי שהוא חייב לו לא אמר כלום עד שיאמר בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים זו אלמא אף על גב דפסילי בדיני ממונות אמרינן להו בדיני נפשות הכא נמי אף על גב דפסילי בדיני ממונות אמרינן להו בדיני נפשות: הוו יודעים כו': אמר רב יהודה בריה דר' חייא מלמד שעשה קין בהבל אחיו חבורות חבורות פציעות פציעות שלא היה יודע מהיכן נשמה יוצאה עד שהגיע לצוארו וא"ר יהודה בריה דר' חייא מיום שפתחה הארץ את פיה וקיבלתו לדמו של הבל שוב לא פתחה שנאמר [4]מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק מכנף הארץ ולא מפי הארץ איתיביה חזקיה אחיו [5]ותפתח הארץ את פיה א"ל לרעה פתחה לטובה לא פתחה וא"ר יהודה בריה דרבי חייא [11]גלות מכפרת עון מחצה מעיקרא כתיב [6]והייתי נע ונד ולבסוף כתיב [7]וישב בארץ נוד אמר [8]רב יהודה גלות מכפרת שלשה דברים שנאמר [9](כה אמר ה' וגו') היושב בעיר הזאת ימות בחרב וברעב ובדבר והיוצא ונפל אל הכשדים הצרים עליכם יחיה והיתה לו נפשו לשלל ר' יוחנן אמר גלות מכפרת על הכל שנאמר [9](כה אמר ה') כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו כי לא יצלח מזרעו איש יושב על כסא דוד ומושל עוד ביהודה ובתר דגלה כתיב [10]ובני יכניה אסיר (בנו) שלתיאל בנו אסיר שעיברתו אמו בבית האסורין שלתיאל ששתלו אל שלא כדרך הנשתלין גמירי שאין האשה מתעברת מעומד והיא

מס לנו ולצרה הזאת. להכניס רלשיגו בדלתה הזאת לפי' על האמת: **והלא כבר נאמר והוא עד.** עליכם מוטל חובה וגזילות עון אם לא תגידו מה שראיתם: **ושמא תאמרו מה לנו לחוב.** להיות מתחייבים מדמיו של זה עוה לנו לעמוד בדאם לא יגיד: **והלא כבר נאמר באבוד רשעים רנה.** אם רשע הוא אין כאן עונש: **גמ' או אני או אתה.** שמעון בן שטח קא"ל הכי: **דין אריבע מיתות.** פורענות בידי שמים הדומה למיתה שהוא ממוויב בה: **נתן מכישו.** דקלי ליה זיהרא אדם של נחש שורפו: **נופל מן הגג.** דומיא דסקילה כדאמן לקמן (דף מה:) בית הסקילה היתה גבוהה שתי קומות ויקומה שלו הרי כאן שלש: **ליסטין באין עליו.** שדרכן להרגו בסייף וכן נמסר למלכות שמתיזין ראשו: **הטא אחריתא הוה ביה.** שהיה מחוייב שריפה שהיא ממורה דאילו רוצח בסייף הוא ומיתת סייף קלה כדאמרינן בארבע מיתות (לקמן דף מט:): **הא דדיני ממונות אמרינן.** עדות מאומד מדמנן ליה גבי חיוס עידי נפשות ולא תנן ליה גבי חיוס עידי ממונות בפרק דיני ממונות (לעיל דף כט.) דאמרינן להו סהדי שקרי אתוגרייהו זילי: **פאומר.** נוסך שמעתי. ולי נראה כשהגמל הזכר מזדווג עם הנקבה קרי לי' אומר דאמר בבכורות (דף מ.) גמל אמור כנגד אמור: **שזה הורגו.** שדרך פוסיס מזווייגיס) להכות פוסיס שבגידו והיינו מאומד: **וליטעמיך עד מפי עד.** דתנן הכא ולא תנא לה אחיוס בעידי ממון הכי נמי כו': **הוא אמר לנו.** המחוייב אמר לנו שאני חייב לו אבל לא בפני המוטב אמר לנו כן לא הוא הודאה: **איש פלוני אמר לנו.** שזה חייב לזה שהוא ראה בהלאה היינו עד מפי עד: **הודה לו.** שיהם היו שם: **אמרינן ליה בדיני נפשות.** להרגות הדברים ולפרש לאיים ובדיני ממונות לא איכפת לן לאיים עליהם כל כך: **פנים.** מכת מרב קרי פנים: **חבורות חבורות.** לכך נאמר דמי: **כארץ נוד.** ולא כתיב נע שבפיקה לו גלותו דכתיב (בראשית ד) וילא קין: **שלשה דברים.** מרב ועבד ודבר: **לא יצלח.** שזה הלגלה. ובינכיה מלך יהודה כתיב: והיא

א) [מוס' פ"מ ה"ב], ב) [תוספתא שם] שבועות לד. ג) כתובות ל. ע"ש פוטה מ: פ"ש, ד) [לקמן פא. וש"ינ], ס) ב"ב נב. שבועות לה. [תוספתא ב"ק פ"ג], ו) לעיל כט., ז) [בברכות מי. ע"ש], ח) רב יהודה אמר רב כל"ל, רש"ל, פ) בפ"א: מיחנים, י) בפ"ש נוסף דישו הטלרי, כ) [וע"ש תוס' אכתים פח: ד"ה מכפרים], ל) בפ"א: כתה משומדים,

תורהאורהשלם

1. וְנֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ: ויקרא ה א
2. בְּטוּב צַדִּיקִים תַּעֲלֹץ קָרְיָה וּבְאֹבֵד רְשָׁעִים רִנָּה: משלי יא י
3. עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמַת הַמֵּת לֹא יוּמַת עַל פִּי עֵד אֶחָד: דברים יז ו
4. מִכְּנַף הָאָרֶץ זְמִרֹת שָׁמָעְנוּ צְבִי לַצַּדִּיק וְאָמַר רָזִי לִי רָזִי לִי אוֹי לִי בֹּגְדִים בָּגָדוּ וּבֶגֶד בּוֹגְדִים בָּגָדוּ: ישעיהו כד טז
5. וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֵת בָּתֵּיהֶם וְאֵת כָּל הָאָדָם אֲשֶׁר לְקֹרַח וְאֵת כָּל הָרְכוּשׁ: במדבר טז לב
6. הֵן גָּרַשְׁתָּ אֹתִי הַיּוֹם מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה וּמִפָּנֶיךָ אֶסָּתֵר וְהָיִיתִי נָע וָנֹד בָּאָרֶץ וְהָיָה כָּל מֹצְאִי יַהַרְגֵנִי: בראשית ד יד
7. וַיֵּצֵא קַיִן מִלִּפְנֵי יְיָ וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ נוֹד קִדְמַת עֵדֶן: בראשית ד טז
8. הַיֹּשֵׁב בָּעִיר הַזֹּאת יָמוּת בַּחֶרֶב וּבָרָעָב וּבַדֶּבֶר וְהַיּוֹצֵא וְנָפֹל עַל הַכַּשְׂדִּים הַצָּרִים עֲלֵיכֶם וְהָיְתָה נַפְשׁוֹ לוֹ לְשָׁלָל: ירמיהו כא ט
9. כֹּה אָמַר יְיָ הַיֹּשֵׁב בָּעִיר הַזֹּאת יָמוּת בַּחֶרֶב בָּרָעָב וּבַדֶּבֶר וְהַיּוֹצֵא אֶל הַכַּשְׂדִּים הַצָּרִים עֲלֵיכֶם וְהָיְתָה לּוֹ נַפְשׁוֹ לְשָׁלָל וָחָי: ירמיהו לח ב
10. כֹּה אָמַר יְיָ כִּתְבוּ אֶת הָאִישׁ הַזֶּה עֲרִירִי גֶּבֶר לֹא יַצְלַח בְּיָמָיו כִּי לֹא יַצְלַח מִזַּרְעוֹ אִישׁ יֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דָוִד וּמֹשֵׁל עוֹד בִּיהוּדָה: ירמיהו כב ל
11. וּבְנֵי יְכָנְיָה אֲסִר שְׁאַלְתִּיאֵל בְּנוֹ: דברי הימים א ג יז

מוספרשי

דין ארבע מיתות. פונש דונמתם (כתובות ל.) דין שמים סביא דונמתו (סוטה ה:). נופל מן הגג. דומה לנקלל שדומפין אותו מבית הסקילה לאדר דנטוה כי קומות סיה (כתובות שם וכעי"ז סוטה שם). חיה דורסתו. אי מסיל לאדר והוהנו בדרסה (כתובות שם) ונם זה דומה לנקלל (סוטה שם). נחש מכישו. והאדם שוהו (שם ושם). נמסר למלכות. ומיתה מלכות מחיון אם לאמו בפרק (סוטה שם וכעי"ז כתובות שם). סרונכי. אסכרא והוא בגרון (שם) כיתלא"ט והוא מולי בגרונו (סוטה שם). גמל האוחר בין הגמלים. טעם נרגלי, ולי נראה כשבא לחקק לנקיבה הוא נלחם ומכה כרגלי גמלים שבקיבוטיו ולשון מאוחר טופל כמשמים גמלים דתניא (מ.) גמל אמור כנגד אמור (שבועות לד. וכעי"ז ברשב"ם ב"ב צג. בשם רבינו זקני מ"כ) ואיכא דאמרי אוחר כמו טחר ולא נהירא (רשב"ם שם). בידוע שזה הרגו. דמוחזק הוא בשעת רציחה להכות וכ"ש בשור המוסד ליגח, שעת כבר שלש פעמים, וכיוצא נקט גמל אוחר לע"ם שמשולם לא נגח ונשך (שם). הוא אמר לי. הלזה אמר לי (רש"ל כס.). לא אמר כלום. דעביד אינש דאמר פלני טשה כי כדי שלא יתחייבו עשיר (שם). בפנינו הודה לו. שהו שניהם בפנינו להודות נתהון לחיות לו עדים בדבר (שם).

עקשפט נתמצוה

א [מיי' פ"ב מהל' סנהדרין הלכה ון]:
סח ב מיי' פ"ד מהלכות סנהדרין הלכה ד:

רבינאנגאל

אומר להן שמא ראיתם זה רץ אחר חבירו ורצתם אחריו ומצאתם חרב בידו ודם מטפטף ממנה והרוג מפרפר אם כך ראיתם אין בדבריכם כלום. תניא אמר ר"ש בן שטח אראה בנחמה אם לא ראיתי אחד רץ אחר חבירו כו' עד שבא נחש והכישו ומת. ואקשינן וכי ההורג בר נחש הוא. והתני ר' חייא מיום שחרב בית המקדש אע"פ שבטלה סנהדרין דין ד' מיתות לא בטלו אלא מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו. מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו. מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או נהרג ע"י לסטים. מי שנתחייב חנק או נטבע בנהר או מת בסרונכי. ופרקי' האי עבירה אחריתי נמי בדיני נפשות הוא דלא הא בדיני ממונות כשרין כמאן כר' אחא דתניא גמל האוחר בין הגמלים ונמצא גמל הרוג בצידו בידוע שזה הרגו. ולטעמיך דדייקת הכי עד מפי עד פסול בד"נ מכלל דבדיני ממונות כשר והתנן הוא אמר לי. פי' הלוה אמר לי שאני חייב לו איש פלוני אמר לי שהוא חייב לו לא אמר כלום ופרקי' אלא אע"ג דפסיל נמי בדיני ממונו אמרינן להו בדר': שמא לא הייתם יודעים שפופינו לבדוק אחכם: **מיום** שפתחה הארץ את פיה וקיבלה דמו של הבל שוב לא פתחה שנאמר מכנף הארץ זמירות שמענו וגו' דכתיב ותפתח הארץ את פיה וגו' לטובה לא פתחה. גלות מכפרת עון מחצה שנא' וישב בארץ נוד. ועוד אמר גלות מכפרת ג' דברים חרב ורעב ודבר שנאמר כה אמר ה' היושב בעיר הזאת ימות בחרב. וגו'. ר' יוחנן אמר גלות מכפרת על הכל שנאמר כה אמר ה' כתבו את האיש הזה ערירי ובתר דגלה כתיב ובני יכניה אסיר בנו שלתיאל בנו שלתיאל שנשתל שלא כדרך הנשתלין שנתעברה מעומד:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com